

M Ø T E

i EØS-utvalget

tirsdag den 3. desember kl. 15.15

Møtet ble ledet av komiteens leder, *Thorbjørn Jagland*

Energi- og miljøkomiteens medlemmer var innkalt for å delta under behandlingen av sak nr. 1.

Til stede var: Thorbjørn Jagland, Inge Lønning, Åslaug Haga, Haakon Blankenborg, Morten Høglund, Lars Rise, Finn Martin Vallersnes, Gunhild Øyangen, Vidar Bjørnstad, Ivar Østberg, Eva M. Nielsen, Anne Berit Andersen, Heikki Holmås.

Fra energi- og miljøkomiteen: Inger Stokstad, Hallgeir H. Langeland, Sylvia Brustad, Øyvind Halleraker, Rolf Terje Klungland, Synnøve Konglevoll, Øyvind Korsberg, Siri A. Meling.

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Utenriksminister Jan Petersen og miljøvernminister Børge Brende.

Følgende embetsmenn ble gitt adgang til møtet: Ekspedisjonssjef Sven Svedman, Utenriksdepartementet, avdelingsdirektør Irene Bauer, Miljøverndepartementet, underdirektør Else Underdal, Utenriksdepartementet, rådgiver Agnethe Dahl, Miljøverndepartementet og seniorrådgiver Beate Ekeberg, Miljøverndepartementet.

Videre var til stede komiteens faste sekretær, Rune Resaland.

D a g s o r d e n :

1. Orientering om aktuelle EØS-saker på Miljøverndepartementets område v/miljøvernministeren
2. Aktuelle rettsaker for møtet i EØS-komiteen 6. desember 2002. Se vedlagte brev fra Utenriksdepartementet, datert 26. november d.å., med oversikt over de relevante rettsaker
3. Eventuelt

S a k n r . 1

Orientering om aktuelle EØS-saker på Miljøverndepartementets område v/miljøvernministeren

Statsråd Børge Brende: Takk for anledningen til å redegjøre for en del aktuelle saker på miljøområdet i EU/EØS.

Først vil jeg understreke at EU nå er inne i en historisk utvikling i forhold til utvidelsen østover. Hvis alt går etter planen, vil EU i 2004 ha ti nye medlemsland. Disse nye medlemslandene har startet en prosess for å tilfredsstille EUs miljøkrav, noe som også etter min mening vil påvirke Norge positivt, f.eks. gjennom reduserte tilførsler av langtransporterte forurensninger. Vi arbeider også aktivt i forhold til søkerlandene. Selv var jeg i Romania for en måneds tid siden, og vi har også inngått et miljø samarbeid for å støtte opp om den prosessen som Romania er inne i. Det samme skal vi gjøre i Slovakia, og den tsjekkiske miljøvernministeren kommer også til Norge, trolig til våren. Det som nå skjer i de tidligere østeuropeiske landene, er viktig for europeisk miljøpolitikk.

Det er også riktig å få frem at EU, blant de store aktørene internasjonalt, er en viktig pådriver i miljø sammenheng. Det så vi ikke minst under Johannesburg-toppmøtet, der vi hadde et nært samarbeid med EU, ikke minst for å få til forpliktende internasjonale målsettinger innenfor områder som vann og sanitære forhold, og også en strengere kjemikaliepolitikk og for å redusere tap av biologisk mangfold.

Når det gjelder konkrete saker og direktiver, jobber vi nå mye i forhold til EUs kvotedirektiv, hvor det danske formannskapet har kommet med et forslag til rådsmøtet den 9. og 10. desember. Dette er igjen et forsøk på å lage et kompromiss mellom det opprinnelige forslaget fra kommisjonen og det som kom ut av behandlingen i Europaparlamentet.

Norge ser positivt på at EU nå jobber med etableringen av et kvotedirektiv som en oppfølging av Kyotoprotokollen. Vi har medvirket aktivt i EUs beslutningsprosess gjennom skriftlige innspill både til miljøkommissæren, formannskapet og parlamentets miljøkomite. Jeg har også hatt møter med saksordføreren for kvotedirektivet i parlamentet.

Det er viktig at EU leder an i arbeidet med å redusere utslippene av klimagasser. Ikke minst er det viktig for å få også andre land i gang. Et obligatorisk kvotehandelsystem i Europa vil gjøre de europeiske landene i stand til å gjennomføre utslippsreduksjoner på en kostnadseffektiv måte. Det er fortsatt mange spørsmål som ikke er avklart:

- Systemets omfang: Det opprinnelige forslaget fra kommisjonen innebar at det var bare klimagassen CO₂ som skulle være en del av dette EU-kvotestystemet. Europaparlamentet foreslo også å inkludere de andre klimagassene, slik at det er et bredere system. Det er nå en diskusjon om man også uavhengig av hva som blir konklusjonen i EU-prosessen om man da også skal kunne ta inn disse gassene uavhengig av hva direktivet sier, såkalt opt-in-mulighet. Først må vi se hva Rådet kommer frem til den 9. og 10. desember. Etter at det er behandlet der, skal det tilbake til Europaparlamentet. Etter at Europaparlamentet har behandlet det, vil det eventuelt bli megling hvis man ikke blir enige. Men vårt ønske er jo selvsagt at flest mulig klimagasser skal inkluderes. For oss er utgangspunktet 2005, men diskusjonen i EU går enten på 2008 eller allerede fra 2005. Spørsmålet om landene også skal ha adgang til å unnta visse virksomheter fra kvotestystemet – såkalt opt-out – er mer uavklart.
- Tildelingsmåte: Der foreslo kommisjonen i sin tid at det skulle være et såkalt grandfatheringsystem, dvs. gratis kvoter frem til 2008. Men det skal da være en innebygd stramhet, dvs. at man tar utgangspunkt i utslippene man hadde f.eks. i 1990, og så får man beskjed om at de skal reduseres med 15 pst. Det er stramheten i systemet. Hvis man ikke leverer det, må en betale en avgift eller kjøpe en kvote. Utgangspunktet er at dette skal være gratis fra kommisjonens side, mens Europaparlamentet med knappst mulig flertall vedtok at det skal være gratiskvoter, men 15 pst. må man betale for. Vårt syn har vært at frem til 2008 bør det være gratiskvoter. Det industrien skal oppfordres til, er å gjennomføre tiltak i egen bedrift for å få ned klimagassene. Det er ikke noe system for betaling til staten. Det skal ikke være noen fiskal avgift. Det er rett og slett for å kunne innfri forpliktelsene i henhold til Kyoto-avtalen på et tidligere tidspunkt. Spørsmålet om hvilken tildelingsmåte som skal velges, er som sagt ikke avklart. Det er grunn til å tro at det går i retning av gratis tildeling. Men som sagt, parlamentet ønsket sist med knappst mulig flertall at 15 pst. skulle være det. Det har man f.eks. Sveriges støtte for. Men de fleste andre landene er for et grandfatheringsystem. Det er litt mer uavklart hvilken tildelingsmetode som skal velges for perioden 2008-2012.
- Koblingen til Felles gjennomføring, JI, og Den grønne utviklingsmekanismen, CDM: Kommisjonen vil senere legge frem et forslag om kobling til JI og CDM. Parlamentet og flere av medlemsstatene ønsker imidlertid at kvotedirektivet skal legge restriksjoner på bruken av kreditter fra JI eller CDM i den første perioden, 2005-2008. Der har jo vi sagt i klimameldingen at får vi et nasjonalt norsk kvotestystem, ønsker vi at man også skal ha muligheten til å investere i u-land før 2008, som blir kreditert i første forpliktelsesperiode. Det er Kyoto-avtalen. Ikke minst tror

jeg det er viktig at man kan benytte seg av denne muligheten, fordi u-landene er veldig opptatt av det, og for å få u-landene mer positive i den diskusjonen som nå blir fremover i forhold til et regime også etter 2002, første forpliktelsesperiode, så tror jeg Den grønne utviklingsmekanismen vil være sentral.

- Tysklands forslag om bransjevis tilslutning til kvotesystemet: Dette er et komplisert forslag som formannskapet har tatt med deler av inn i det forslaget de nå foreslår i rådsmøtet den 9. og 10. desember. Hvis det er ønskelig skal jeg gå dypere inn i det, men vi har ingen tro på at man lander på dette pooling-systemet. Vi ser det som viktig at direktivet åpner for opt-in og at landene gis frihet til å selge kvoter fra 2008. Etter Norges mening er det viktig å vise tillit til Kyotoprotokollen og dens fleksible mekanismer. Jeg vil også understreke at det siste partsmøtet i New Dehli, som markerte avslutningen av arbeidet med å få etablert Kyotoprotokollen, var det et nært samarbeid mellom EU og Norge, hvor EU også der var den store internasjonale aktøren som stod på for å etablere et regime også etter 2012, at det skulle bli ytterligere forpliktelser rundt klimakonvensjonen, og at flere parter også skulle inkluderes. Det var også den norske holdningen. Dette gikk som kjent bl.a. USA imot.

Det andre direktivet som jeg kunne tenke meg å si to ord om, er et nytt direktiv om genmodifiserte organismer.

Nytt regelverk om utsetting av genmodifiserte organismer trådte i kraft i EU den 17. oktober 2002 – det såkalte 2001/18/EF-direktivet. Gjennom dette nye regelverket har EU nærmet seg norsk rett i betydelig grad. Dette gjelder spesielt introduksjonen av føre var-prinsippet, som ligger i den norske genteknologiloven, en åpning for å vurdere etiske hensyn, som også ligger i vår lov, strengere risikovurderinger, tidsbegrensede godkjenninger og krav om en overvåkningsplan.

Stortinget har bedt om et forbud mot GMO-produkter med gener som koder for antibiotikaresistens. EU har i dette forslaget også lagt opp til at det skal være EUs politikk fra 2004 når det gjelder omsetning av GMO. Det er meget positivt.

Direktivet har vært ute på høring også i Norge, høsten 2001, og høringsinstansene gav i stor grad støtte til direktivet. For tiden vurderes det hvordan direktivet skal innlemmes i EØS-avtalen og hvilke tilpasninger som er nødvendig for å opprettholde norsk godkjenningspraksis gjennom genteknologien etter de endringene som nå har skjedd i dette direktivet.

Direktivet inneholdet også krav om merking og sporbarhet av GMO. Utfyllende regler om merking og sporbarhet i form av en forordning diskuteres nå i EUs miljøvernministerråd, og skal som sagt

diskuteres 9. og 10. desember. EUs landbruksministerråd har nettopp kommet til enighet om grenser for sporforurensing av GMO og merking av genmodifisert mat og fôr. Disse regelene vil sørge for en helhetlig merkepolitikk og sørge for at forbrukerne vil bli informert om GMO-innhold i produkter. Sporbarhetssystemet vil gi økte muligheter til å trekke tilbake GMO-produkter om de viser seg å ha uforutsette helse- eller miljøeffekter, og lette muligheten for å kontrollere at merkereglene overholdes. Nasjonalt koordineres dette arbeidet av helseministeren. EØS/EFTA-kommentarer til forslaget ble overlevert kommisjonen den 7. november i år.

Vi anser i all hovedsak forordningen som positiv, men følger utviklingen i EU og vil komme tilbake til denne saken når situasjonen er mer avklart.

For ordens skyld kan jeg bare nevne at f.eks. er regelverket i Norge i dag slik at man skal oppgi om det er et GMO-produkt hvis mer enn 2 pst. av produktet er GMO. Kommisjonen foreslår så vidt jeg husker, 1 pst., mens landbruksrådet nå gikk inn for 0,9 pst. Det er også slik at kommisjonens opprinnelige forslag når det gjaldt sporbarhet, var på 1 pst. i forhold til levende organismer, mens landbruksrådet satte en grense på 0,5 pst. Den norske holdningen har hele tiden vært at 1 pst. har vært for høyt, og det er nå satt til 0,5 pst., dvs. at ikke-godkjent GMO som er i levende organismer, ikke skal importeres hvis dette overstiger 0,5 pst.

- Nytt regelverk på kjemikalieområdet

Norge har lagt stor vekt på samarbeidet med EU på kjemikalieområdet. Dette er også en sak som får topp prioritet i norsk oppfølging av Johannesburg, og som jeg også har varslet i Stortinget tidligere, vil det komme en gjennomgang av den norske kjemikaliepolitikken i Rikets miljøtilstand, som trolig vil bli fremlagt i februar.

Kommisjonens Hvitbok om ny strategi på kjemikalieområdet følges nå opp i EU. Miljøvernministrene mener at kommisjonens forslag ikke er godt nok og ber kommisjonen skjerpe miljøprofilen og legge frem forslag til lovgivning i tråd med dette. Denne vil komme i begynnelsen av neste år.

- Miljøansvar

Kommisjonen vedtok i januar i år et forslag til direktiv om miljøansvar. Forslaget bygger på prinsippet om at forurenser betaler og tar sikte på å etablere et regelverk innenfor EU-området som skal forebygge og reparere miljøskader. Der hvor det ikke finnes noen privat part som kan gjøres økonomisk ansvarlig, får staten plikt til å rydde opp. Forslaget omfatter skade på vann, jordsmonn og biomangfold. Forslaget

diskuteres nå både i Rådet og i Europaparlamentet, og parlamentet vil komme med sin første innstilling i mars neste år. Direktivet er et minimumsdirektiv, og på enkelte områder går den norske miljøansvarslovgivningen lenger, mens dette direktivet også vil medføre at vi må strekke oss i Norge, og det skal vi komme tilbake til.

- Ny strategi i EU for å beskytte og bevare det marine miljøet

EU-kommisjonen la den 2. oktober i år frem en melding om beskyttelse og bevaring av det marine miljø. Forslaget til strategien er en av de sju bebudede tematiske strategier under EUs 6. miljøhandlingsprogram. Dette er også helt i tråd med den norske havmiljømeldingen som Regjeringen fremmet i vår, med en økosystemtilnærming til havmiljøet.

På dette området har Norge derfor vært i forkant med å legge frem en helhetlig strategi for havmiljøet, og vi har bidratt med innspill til EUs strategi. Kommisjonens forslag er sendt på høring i Norge, og fristen utløp den 1. desember.

Det er også slik at denne strategien for å beskytte og bevare det marine miljø går noe lenger enn det OSPAR-konvensjonen så langt har lagt opp til. Mange av målene er dog sammenfallende med OSPAR-konvensjonen, men det er flere nye målsettinger. Dette gjelder bl.a. på utslipp av olje fra petroleumsvirksomheten og skipsfarten hvor det foreslås at disse utslippene skal elimineres innen 2020. I tillegg omhandles maritim sikkerhet og fiskerier som ikke er en del av OSPAR. Når det gjelder fiskeriene, er de foreslåtte målsettingene knyttet til å oppnå en reversering av nedgangen i fiskebestandene, som også er i tråd med handlingsprogrammet fra Johannesburg, og å sikre en bærekraftig fiskeriforvaltning som ikke skader økosystemene.

Ulykken utenfor spanskekysten i midten av november vil sikkert også få innvirkning på den videre utforming av strategien. For eksempel vil EUs transportkommissær, Loyola de Palacio, i morgen legge frem forslag om utfasing av eldre oljetankere.

I morgen vil Miljøverndepartementet og Finansdepartementet delta på en konferanse i København om strategien i regi av presidentskapet og kommisjonen.

- Viktige saker som nylig er vedtatt i EU

EUs 6. miljøhandlingsprogram

Programmet er nå endelig vedtatt, og dette dokumentet vil legge føringer på EUs miljøpolitikk de neste ti årene. Hovedsatsingsområdene er klima, helse og miljø, biologisk mangfold og avfallshåndtering. For å imøtekomme kritikken bl.a. fra Europaparlamentet om for lite konkrete

målsettinger og tidsfrister i programmet, holder kommisjonen nå på med å utarbeide tematiske strategier på en rekke områder, bl.a. på luft, jordbeskyttelse, pesticider og det marine miljø.

Norge har sendt skriftlig innspill under utarbeidelsen av programmet og er positiv til de konkretiseringene kommisjonen nå arbeider med.

- Rammedirektivet for vann

Dette er et av de viktigste miljødirektivene som nå ligger i EU, og ble vedtatt i 2000. Dette direktivet fastsetter miljømål for alt ferskvann og kystnære områder ut til en nautisk mil utenfor grunnlinjen, med krav til vannforekomstenes økologiske, kjemiske og fysiske tilstand. Målene skal nås innen 2015. Direktivet medfører også krav om at utslipp av de alvorligste miljøgiftene stanses innen 2020. Regjeringen vil om kort tid sende direktivet ut på høring.

Rammedirektivet for vann stiller både krav til miljøtilstanden i vann og krav til hvordan vannforvaltningen skal organiseres.

- Miljøinformasjon

Borgernes rett til å få informasjon er en demokratisk rett og en nødvendig forutsetning for at folk skal kunne engasjere seg i miljøsaker. Retten til miljøinformasjon har lange og sterke tradisjoner i Norge, bl.a. gjennom Grunnloven og vår generelle offentlighetslov. Regjeringen fremmet da også i september en egen lov om rett til miljøinformasjon, og iallfall utenrikskomiteens medlemmer har da sett på selve Århus-konvensjonen. Det er en oppfølging av denne, men på en del områder går vi lenger.

Det har også nylig blitt enighet i EU om å erstatte direktivet om miljøinformasjon fra 1990. Jeg er meget tilfreds med at EU, etter forliksforhandlinger mellom rådet og parlamentet, har blitt enige om et direktiv som gir allmennheten utvidede rettigheter på dette området. Direktivet innebærer at miljøinformasjonen defineres videre enn i gjeldende regler, vilkårene for å unnta miljøinformasjon gjøres snevrere, og statene skal sørge for at offentlige myndigheter aktivt sprer miljøinformasjon.

Lovarbeidet her hjemme har vært knyttet tett opp mot utviklingen i EU. Vårt lovforslag innebærer, som jeg har nevnt, at borgerne får rett til å få miljøinformasjon fra private virksomheter og ikke kun fra offentlige organer. Vi har også foreslått kortere svarfrister for det offentlige ved forespørsler om informasjon. Denne loven ligger meg bekjent i energi- og miljøkomiteen og skal trolig behandles i løpet av februar. Da kan vi også endelig få til den endelige ratifikasjonen.

Når det gjelder Miljøverndepartementets politiske kontakter med EU, har vi nær kontakt med miljøkommissær Margot Wallstrøm. Jeg møtte henne i Brussel i februar i år, og vi hadde også samtaler i Oslo den 25. november. Hun kommer også på offisielt besøk til Norge i april. Hovedelementene i våre samtaler den 25. november var selvsagt klimapolitikken og kvotedirektivet og oppfølging av Johannesburg.

EØS-utvalget ble i juni 2001 orientert om Miljøverndepartementets intensjoner om å jobbe mer aktivt overfor Europaparlamentet. Det har vi fulgt opp i forbindelse med EUs miljøvernministres rådsmøte nå den 9. og 10. desember. Jeg skal da ha ulike møter i den sammenheng. Vi har også tenkt å benytte oss av de kontaktene vi har i forhold til Europaparlamentet fremover. Vi ser at Europaparlamentet har blitt viktigere og viktigere på miljøområdet. De har nå strammet opp flere direktiver som har kommet fra kommisjonen.

Miljøverndepartementet er opptatt av åpenhet og innsyn og har opprettet en egen hjemmeside som vi åpnet i november i fjor, for EU-/EØS-saker. Erfaringene hittil viser at det er stort behov for denne type informasjon. Utfordringene er selvfølgelig å få ut relevant informasjon tidlig i prosessen. For å få til dette har vi etablert en "tidlig-varslingsordning" på hjemmesiden og en fast e-postliste for å nå relevante aktører raskt om spesielt viktige saker.

Jeg tror jeg avslutter der.

Komiteens leder: Takk skal du ha.

Haakon Blankenborg (A): Andre frå Arbeidarpartiet som er mykje klokare enn eg, skal seie litt om innhaldet i det som er sagt. Eg skal heller gi eit par kommentarar ut frå at det for ei tid sidan var ein diskusjon om denne typen orienteringar. Da passar det i og for seg, i og med at ein no fekk ei orientering som er godt i samsvar med det som var intensjonen med slike generelle orienteringar, nemleg at det skal vere ei oppdatering av arbeidet på det området som vedkomande statsråd dekkjer, og ei orientering om saker som er under oppsegling. Men ein skal ikkje ta stilling til realitetar i saker, for det er ingen som er førebudd på det. Det var heller ikkje noko opplegg for det i det som vart sagt, men det har vore ein del spørsmål, særleg etter at vi hadde ei sak frå eit anna departement der ein over bordet vart invitert til å ta stilling til ganske kontroversielle spørsmål. Det er da ført i møtebok som intensjon og det som bør vere praksis for denne type orienteringar. Dette var ei orientering som var godt i samsvar med det, og så får vi prise oss lykkelege over at vi slepp å vere med i det Europaparlamentet som tek stilling til slike spørsmål.

Komiteens leder: Er du blitt nei-mann?

Hvis det utvikler seg på denne måten, må vi avbryte møtet.

Lars Rise (KrF): Jeg vil takke statsråden for orienteringen.

Han henviser til at forurenser skal betale og orienterte om arbeidet med å forebygge og reparere miljøskader, og at private eller selskaper har plikt til å forebygge og reparere. Men dersom private interesser ikke er inne, sa statsråden at stater skulle få plikt til å rydde opp. Det jeg lurer på, er hvordan man nå behandler spørsmålet om forurensning over landegrenser. Blir det arbeidet med å få etablert prinsippet om rettslig ansvar for stater, altså ”states liability”, staters ansvar for å rydde opp og erstatte skader som følge av forurensning over landegrenser?

Sylvia Brustad (A): Jeg vil også takke for orienteringa.

Sett fra Arbeiderpartiets synspunkt er vi opptatt av at vi får et opplegg som er felles for flere land og ikke særnorske systemer, slik Regjeringa gikk inn for i klimameldinga. Vi er opptatt av at vi også i forhold til EU jobber for et opplegg som er bra for miljøet, men også for industrien. Jeg vil bare minne om at vi har vel en av de industriene i verden som er minst forurensende, og det vil ikke løse noen miljøproblemer globalt hvis industrien ble nedlagt i Norge og opprettet i andre land med betydelig større miljøutfordringer.

Men jeg har et spørsmål i forhold til det statsråden sa om at han ikke hadde noen tro på at Tysklands forslag ville få noen tilslutning. Vi har hørt signaler om at det er flere land, deriblant Tyskland, som ligger nærmere Arbeiderpartiets modell, slik vi gikk inn for i klimameldinga. Hva bygger statsråden sine signaler på, om at EU ikke vil nærme seg forslaget f.eks. fra Tyskland, men også fra andre tunge land i EU?

Hallgeir H. Langeland (SV): Eg takkar også for orienteringa. Det er godt å sjå at det går an å stå utanfor EU og faktisk vera eit eksempel for EU, for det var det statsråden orienterte om bl.a. Det kan jo vera nyttig å ta med seg i debatten når det er så mange ja-folk her.

Det som er mitt spørsmål, går rett og slett på det som også Brustad var inne på, dette med kvoteregime, det at Noreg ser ut til å ha trappa ned tempoet og ser ut til å venta på EU. Det var vel litt andre signal enn det me høyrde frå miljøvernministeren i klimadebatten. Det blei ikkje sagt konkret, men er det slik å forstå at ein har redusert ambisjonane sine og no ventar på 9. og 10. desember og eventuelle forseinkingar i EU-systemet før ein sjølv kjem på offensiven? Har ein altså ein bra strategi, er spørsmålet.

Komiteens leder: Jeg konstaterer at Langeland er mer predikabel enn Blankenborg i dag.

Er det flere som ønsker ordet? – Det er det ikke. Da gir jeg ordet til miljøvernministeren.

Statsråd Børge Brende: Takk for det.

Først til Brustad og om særnorske systemer og frivillige avtaler opp mot kvotesystem. Hvis man er opptatt av ikke å etablere særnorske systemer, vil det være naturlig å se innretningen av et kvotesystem, for det er det Europa trolig nå vil få hvis man kommer til enighet om et system før 2008.

Det vil si at frivillige avtaler ikke vil bli det som blir rådende i EU-sammenheng. Det som har vært det vesentlige for Regjeringen, er å få til reduksjoner av klimagasser som er kostnadseffektive, og at de skjer der det smerter minst. Men samtidig er vi jo i den situasjonen at for dem som ikke betaler CO₂-avgift – CO₂-avgiften er det 64 pst. av CO₂-utslippene som blir belastet med – må vi også ha virkemidler. Det nasjonale kvotesystemet sier jo at de som ikke betaler en avgift, i og for seg skal få slippe det, men da må de forholde seg til den stramheten at man skal redusere med 20 pst. med basis i 1990.

Når det gjelder det tyske forslaget, mener jeg at jeg sa at i formannskapetets forslag, altså det danske forslaget til ministerrådsmøtet nå 9. og 10. desember, har man tatt opp elementer i det tyske forslaget for å lage et kompromiss, slik at det er elementer i dette bransjesystemet – at hver enkelt bransje skal kunne levere de reduksjoner som er nødvendige – som er innarbeidet i dette kompromissforslaget, en såkalt pool-ordning. Poenget er at Tyskland, så vidt jeg har forstått, ikke har så veldig mange støttespillere når det gjelder dette. Fordi de er i en ganske spesiell situasjon på grunn av gjenforeningen mellom øst og vest, har Tyskland kommet veldig langt i å oppfylle sine forpliktelser, slik at de faktisk har ikke minst kvoter å selge. Slik sett er de i en noe annen situasjon. Men det er i hvert fall grunn til å understreke at pooling neppe vil

vanskeliggjøre etablering av det påtenkte systemet for handel med klimagasskvoter i Norge, og Miljøverndepartementet har i dag en frivillig avtale med aluminiumsindustrien om utslippsreduksjoner som løper frem til 2005. Der er også litt av nøkkelen til svaret, mener jeg, til representanten Langeland, som lurer på om vi nå har redusert ambisjonene. Tvert imot står vi helt fast ved at også de som ikke betaler CO₂-avgift, skal levere reduksjoner når det gjelder klimagasser. Men det nye systemet som Regjeringen fikk gjennom i Stortinget med SVs hjelp i vår, er et system som skal være på plass fra 2005. Det er noe usikkerhet knyttet til hvordan EUs system vil se ut. Vi jobber nå overfor EU i forhold til hvordan dette kvotesystemet bør se ut, der våre ønsker er at vi kan ta inn flere gasser, altså alle klimagasser, hvor vi også ønsker at prosessindustrien skal være inkludert. Det kan skje gjennom direktivet eller en opt-in mulighet, og hvor vi også ønsker å kunne beholde CO₂-avgiften frem til 2008. Parallelt med dette jobber vi imidlertid også med ferdigstillelse av en odelstingsproposisjon som kan levere et norsk kvotedirektiv. Men som det også da faktisk stod i klimameldingen: Dersom EU vedtar et direktiv om kvotehandel som legger føringer på det norske systemet, vil Regjeringen, som understreket i tilleggsmeldingen, komme tilbake til omfanget og øvrig innretning av det norske kvotesystemet.

Vi må nå se an utviklingen i EU og hvilke implikasjoner det får i forhold til et norsk system, men det er ingen tvil om at vi fra 2005 skal ha et system på plass som også leverer klimagassreduksjoner i tråd med det som det var et flertall for i Stortinget.

Så til representanten Rise, som var opptatt av miljøansvar. Som jeg sa, er dette et minimumsdirektiv fra EU, hvor Norge på en rekke områder går lenger, men det er positivt at EU knesetter en del viktige prinsipper som faktisk trekker en del av EU-landene opp på dette området. Forurensers betaler-prinsippet er jo i og for seg et prinsipp som allerede er nedfelt i Rio i 1992, men det er litt ulik praktisering og innarbeiding av dette i lovverket i de ulike landene. Dette blir da EU-landene tvunget til, og ikke minst, som jeg nevnte innledningsvis også, er det interessant hvordan de nye søkerlandene må forholde seg til dette. Nå er det jo gitt overgangsordninger til dem også. Men når det gjelder spørsmålet om å få til et internasjonalt domstolsystem og å gjøre miljøavtaler rettslig forpliktende over landegrensene så en kan stevne land i henhold også til forurensers betaler-prinsippet, som representanten Rise også tidligere har vært inne på, så har jeg ikke noe mer å tilføye på det punktet akkurat nå. Det må ses uavhengig av dette EU-direktivet knyttet til miljøansvar. Men der har jo Stortinget behandlet et Dokument nr. 8-forslag, og Regjeringen vil da melde tilbake til Stortinget i tråd med hva som er fastsatt i innstillingen.

Komiteens leder: Da går vi til utenriksministerens innlegg.

Utenriksminister Jan Petersen: Miljøvernministeren var jo nå inne på utvidelsesprosessen, og om knapt ti dager vil EU etter all sannsynlighet vedta en utvidelse med ti nye medlemsland. Det kan også bli fastlagt dato for avslutning av forhandlingene med de to kandidatlandene som ikke vil kunne bli medlem nå, Bulgaria og Romania. Det utelukkes heller ikke at Tyrkia blir invitert til forhandlingsbordet, selv om det vil være langt igjen før medlemskap i EU.

Det er i norsk interesse at EU-utvidelsen blir vellykket. Vi skal også bidra til dette historiske løftet. Både gjennom EØS-avtalen og ved vårt tosidige samarbeid med kandidatlandene gjennom handlingsplanen bidrar vi i dag til sosial og økonomisk utjevning i Europa. Det skal vi også gjøre etter utvidelsen av EU og EØS.

På EØS-utvalgets møte 5. november orienterte jeg om EØS-rådets møte 22. oktober, hvor en hovedsak hadde vært den forestående utvidelsen av EU og EØS. Kommisjonens forhandlingsmandat for de kommende EØS-forhandlingene drøftes nå av medlemslandene. Mandatet vil ventelig bli vedtatt av EUs råd 9. desember. Som tidligere nevnt har kommisjonen bekreftet at forhandlinger om EØS-utvidelsen vil kunne påbegynnes i januar 2003 og avsluttes i mars, med sikte på undertegning i april, slik at EØS- og EU-utvidelsen kan tre i kraft samtidig i EØS-landene og kandidatlandene.

Kommisjonen ønsker at forhandlingene begrenses mest mulig til de hovedspørsmål utvidelsen reiser, dvs. videreføring av EØS/EFTA-landenes finansielle bidrag til sosial og økonomisk utjevning i Europa og markedsadgangen for fisk når kandidatlandene blir medlem av EU og EFTAs frihandelsavtaler avløses av EØS-avtalens bestemmelser.

Fra norsk side har vi den siste måneden trappet opp kontakten med EU-landene og kommisjonen for å orientere om våre synspunkter før forhandlingene starter. Vi har lagt vekt på at EØS/EFTA-landene ikke i samme grad som EU-landene har fordeler av et utvidet indre marked, og at det ikke kan aksepteres at EØS/EFTA-landenes finansielle bidrag legges på et nivå som kan sammenlignes med EUs medlemsland. Vi har også vist til at man på prinsipielt grunnlag må avvise at midlene blir brukt på områder som faller utenfor EØS-avtalens virkeområde. Vi har under henvisning til tidligere utvidelsesrunder, i 1986 og 1995, bedt om at det blir forhandlet om kompensasjon for tapet av markedsadgang for fisk. Vi har også løpende kontakt med våre EFTA-partnere, spesielt Island, om forhandlingssituasjonen og videreutviklingen av en felles plattform for forhandlingene.

Jeg har allerede orientert Stortingets organer om forhandlingsprosessen og hovedforhandlingsområdene. Jeg vil konsultere Stortingets organer på vanlig måte i forbindelse med forhandlingene. Stortinget vil få seg forelagt resultatet av forhandlingene om EØS-utvidelsen gjennom en stortingsproposisjon etter at forhandlingene er avsluttet.

Så noen ord om deltakelse i EUs nye byråer.

Fra norsk side har vi nøye fulgt arbeidet i EU med å etablere europeiske byråer på ulike saksområder dekket av EØS-avtalen. I inneværende år er det etablert byråer om mattrygghet, sjøsikkerhet og luftfartssikkerhet. Vår målsetting er bredest mulig deltakelse.

På EØS-komiteens møte 8. november gav kommisjonen uttrykk for at man så for seg enighet om vilkårene for EØS/EFTA-deltakelse i de nye byråene i løpet av kort tid. Vi har på norsk side presset på for en rask avklaring. De nye byråene vil forvalte samarbeidsområder som er av stor betydning for norske interesser, og berøre vesentlige sider av vårt samarbeid gjennom EØS.

Jeg vil ikke unnlate å nevne at kommisjonen nylig, riktignok på arbeidsgruppenivå, har presisert at man vil legge til grunn en annen fortolkning av EØS-avtalen enn den som hittil har vært anvendt når det gjelder beregning av EØS/EFTA-sidens finansielle bidrag til de nye byråene. En ny praksis vil innebære økte bidrag og at man vil måtte komme til enighet for hvert enkelt byrå. Det vil forsinke vår deltakelse, og det kan stille våre EFTA-partnere i en vanskelig situasjon. Det er svært beklagelig at kommisjonen legger opp til å behandle samarbeidspartnerne innenfor EØS-rammen på samme måte som øvrige tredjeland.

På EØS-utvalgets møte 16. april i år orienterte jeg om at Regjeringen i kontantstøttesaken hadde besluttet å avvende utfallet av tvisten mellom kommisjonen og Finland om en lignende sak. Kontantstøttesaken gjelder som kjent hvorvidt personer som er omfattet av norsk trygdelovgivning, men bosatt i andre EØS-land enn Norge, skal ha rett til kontantstøtte.

EF-domstolen avsa 7. november i år dom i saken om den finske kontantstøtteordningen. Dommen fastslår at den finske kontantstøtten er en familieytelse som må eksporteres.

Norske myndigheter meddelte ESA i brev av 22. november at man er gjort kjent med utfallet av dommen, og at man fra norsk side på nytt vil vurdere hvem som skal omfattes av den norske kontantstøtteordningen.

I brev av 27. november meddelte EFTAs overvåkningsorgan, ESA, i grunnlagt uttalelse at Norges praksis med ikke å eksportere kontantstøtten til stønadsberettigede EØS-borgere som ikke er bosatt i Norge, er i strid med EØS-avtalen. Norge må innen tre måneder besvare ESAs grunnlagte uttalelse.

Saken vil bli behandlet i Regjeringen i løpet av kort tid.

Så avslutningsvis: Regjeringen har tidligere, med utgangspunkt i Stortingets ønske, besluttet at det skal fremlegges årlige stortingsmeldinger om EØS-arbeidet. Komiteflertallet gikk ved behandlingen av EØS-meldingen inn for at Regjeringen ”med jamne mellomrom legg fram for Stortinget ei vurdering av utviklinga av det politiske og økonomiske samarbeidet i Europa”. I denne sammenheng nevner jeg at Stortinget våren 2003 vil bli forelagt en stortingsproposisjon om EØS-utvidelsen. Det vil være naturlig at denne proposisjonen også redegjør for nye utviklingstrekk på viktige områder i EØS-samarbeidet siden fremleggelsen av St.meld. nr. 27 for 2001-2002. Dermed vil Stortinget få anledning til å drøfte viktige sider ved EØS-samarbeidet, uavhengig av fremleggelse av en stortingsmelding. Jeg mener det er viktig at Stortinget gjennom periodiske stortingsmeldinger orienteres om EØS-arbeidet, men ikke nødvendigvis årlig. Jeg vil heller ikke utelukke at det kan bli aktuelt å holde en redegjørelse om EU/EØS i løpet av 2003, dersom Stortinget skulle ønske det. Jeg vil gjerne ha en dialog med Stortinget om dette.

Morten Høglund (FrP): Jeg takker utenriksministeren for redegjørelsen.

Bare et spørsmål til en formulering her. I forhold til forhandlingene, EØS-utvidelsen og vår relasjon til våre andre EFTA/EØS-partnere, spesielt Island, formulerte – hvis jeg oppfattet det riktig – utenriksministeren seg slik: videreutvikling av en felles plattform med Island i forhandlingssammenheng. Jeg oppfatter det som en selvfølge at vi har en felles plattform, at vi kommer til en felles plattform snarest mulig. Kan utenriksministeren kommentere om det er problematisk? At vi har ulike interesser, er jeg ikke i tvil om. Men som relativt gode naboer bør vel det kunne gå greit og ikke være et hinder for at vi kan komme i gang med forhandlingene så fort anledningen byr seg.

Haakon Blankenborg (A): Eit par kommentarar. Utanriksministeren vil gjerne ha ein dialog om måten å orientere Stortinget på i EØS-saker. Det opplegget som er skissert her, tilfredsstillar iallfall dei behov som vi har skissert frå Arbeidarpartiet: At

ein ikkje svinebind seg til ei spesiell form, men kan kome når det er behov for det, og at ein ikkje heller seier at det skal vere ei stortingsmelding, men t.d. kan bruke ein proposisjon, som han nemnde, til å ha ei oppdatering på og ein diskusjon om forholdet til EU/EØS og eventuelt andre spørsmål. Så den er kvittert ut frå vår side.

Det var eitt punkt som eg kunne håpe at utanriksministeren kan kome tilbake til eventuelt i eit seinare møte, eventuelt no. Det gjeld programma som det er lagt stor vekt på at Norge skal vere ein del av. Det er funne ei ordning med så å si førehandstilsegn, slik at det ikkje er nokre formelle grunnar til at Norge blir forseinka inn i programma. Eg forstod det slik at her kunne det oppstå nye problem ved ein ny måte å finansiere på. Kan utanriksministeren seie noko meir om dette no? Eventuelt vil eg be om at han er litt meir utførleg på dette punktet seinare, fordi både i den stortingsdebatten som var, i innstillinga og i andre samanhengar er det sagt at deltaking i dei forskjellige programma er ein av dei mest matnyttige bidrag som EØS-avtala kan gi Norge. Vi legg stor vekt på å delta i programma, og at ein finn mekanismar som gjer at ein faktisk kan delta. Og så får ein kikke på den andre sida av dette, nemleg kvifor såpass få norske personar og institusjonar deltek i dei programma som ligg opne for oss.

Inge Lønning (H): Jeg takker for redegjørelsen. Jeg vil i likhet med Haakon Blankenborg understreke at det til enhver tid bør være substansen i det som foreligger, som avgjør hvilken form man velger når det gjelder kommunikasjonen til Stortinget. Det er ingen grunn til at man skal henge seg opp i bestemte formelle rutiner for dette, og særlig ikke i en situasjon hvor man må forvente at det er betydelig dynamikk og bevegelse i tingene. Da er det mer hensiktsmessig å holde kommunikasjonsformene så fleksible som mulig.

Til innholdet i utenriksministerens redegjørelse: Jeg merket meg at det i forbindelse med utvidelsesproblematikken ble nevnt at det er en ny bevegelse i forhold til Tyrkia. Men det er kanskje riktig å si at det er en ny gjensidig bevegelse, for så vidt som det nye regimet i Tyrkia synes å ha en vesentlig mer aktiv holdning til spørsmålet om tyrkisk EU-medlemskap og det også på EU-siden synes å være en interesse for å myke opp den holdningen man har hatt til Tyrkia hittil. Jeg ville gjerne ha hørt utenriksministerens vurdering av hvilke nye realiteter som kan tenkes å ligge i dette, eventuelt også med et lite sideblikk til at vi kan miste – jeg vet ikke hva jeg skal kalle det – et «selskap», for å velge et nøytralt uttrykk, i den forstand at Tyrkia jo deler Norges NATO-medlemskap og utenforskap i forhold til EU. Det kan jo tenkes å berøre Norge litt også hvis det skulle bli en ny bevegelse i det spørsmålet.

Når det gjelder tap av markedsadgang i forbindelse med de forestående forhandlingene, har det jo tidligere vært redegjort for at EUs

posisjon er kontrær i forhold til vår norske forhandlingsposisjon, men at EU ikke har vært villig til så langt å gå inn på tanken om et rettskrav i henhold til WTO-regelverket fra norsk side. Det kunne jo være interessant å vite hvilke tanker utenriksministeren gjør seg hvis det viser seg umulig fra norsk side å få gjennomslag for det primære norske standpunkt i de videre forhandlingene. Hvorledes håndterer vi i så fall situasjonen når det gjelder å oppnå det best mulige resultat fra norsk side?

Åslaug Haga (Sp): Først til spørsmålet om hvordan Stortinget skal orienteres om EØS-saker. Senterpartiet har vært av dem som har ment at det ville være klokt å få en årlig melding til Stortinget. Det er det ikke flertall for. Når det da er saken, syns jeg det utenriksministeren nå har lagt opp til, høres greit ut, at vi får en proposisjon i forbindelse med utvidelsesforhandlingene og eventuelt en redegjørelse seinere på året hvis det skulle være utviklingstrekk som tilsier at det er nødvendig.

Det er interessante spørsmål som Inge Lønning drar opp, og jeg sier ikke noe mer om den biten.

Det kunne vært interessant å høre fra utenriksministeren hvilke summer, altså hvor mye penger, det er snakk om i forhold til byråene, og hvordan det står i forhold til den øvrige kontingenten.

Så har jeg et par bemerkninger til direktivene. Skal jeg ta dem med en gang, leder?

Komiteens leder: Jeg tror kanskje at vi tar innlegget først, og så spør jeg om det er noe til direktivene etterpå.

Utenriksminister Jan Petersen: – Vi skal se å få testet ut summene etterpå.

Jeg vil først ta det som for så vidt dreier seg om selve dette møtet i snever forstand. Jeg vil bare si at det jeg snakket om i innlegget mitt, ikke var programmene. Jeg er enig i at dette er et interessant spørsmål, som vi skal se litt på om det kan gis en fornuftig orientering om senere. Det som er problemet vårt nå, er deltakelse i de tre nye byråene, hvor det da er spørsmål om bidraget, som er som jeg nevnte. Men jeg er helt enig med Blankenborg i at også det å kunne koble seg på programmene på en skikkelig måte, definitivt er en interessant problemstilling, som jeg skal notere meg og komme tilbake til.

Når det så gjelder EØS-utvidelsen, er det Stortingets organer – vi sitter jo i de fleste organer, alle sammen her, tror jeg – som for så vidt er de nærmeste til å håndtere dette spørsmålet. Jeg hadde tenkt å klokke det av der, slik at de formelle tingene er i orden. Det vi har gitt i dette møtet, var mer en bakgrunnsinformasjon. Men jeg vil likevel kort gå inn i det:

Det har vært mange kontakter alle vegne på et forberedende stadium. En av kontaktene er selvfølgelig mot Island. Det er sikkert ting som må sorteres ut, men jeg regner med at vi vil være klar til å starte forhandlingene som jeg nå har angitt, og vi har da et vindu på tre måneder. Det er om å gjøre at vi greier å holde disse tidsrammene.

Jeg tror ikke vi nå skal gå inn i og spekulere i hvordan disse tingene skal utvikle seg. Vi skal holde Stortingets organer løpende orientert om disse spørsmålene.

Når det gjelder Tyrkia, tror jeg heller ikke jeg skal begi meg inn i noen spekulasjon om hva situasjonen der vil kunne bli, utover det jeg nå har antydnet i innlegget mitt. Det er ikke noen tvil om at Tyrkia er et vanskelig problem for Europa. Vi husker jo alle hva den tidligere franske presidenten sa om disse spørsmålene for ganske kort tid siden. Men jeg tror det operative her er at det er langt igjen til noe medlemskap. Det tror jeg i grunnen er selve hovedspørsmålet.

Så vet jeg ikke om vi er kommet noe nærmere i å finne ut av summene for de tre byråene. – Det er vanskelig for meg å kunne gi noen tall over bordet på hva dette kommer til å dreie seg om. Poenget er at vi nå i og for seg får hengt opp hele prosessen. Det er i grunnen det som i første rekke er problematisk.

Komiteens leder: Takk skal du ha. Da har ikke flere bedt om ordet til sak nr. 1.

S a k n r . 2

Aktuelle rettsaker for møtet i EØS-komiteen 6. desember 2002

Komiteens leder: Er det noen som har merknader her?

Åslaug Haga (Sp): Jeg vil bare gjøre oppmerksom på at Senterpartiet har spesielle betenkeligheter med to av disse direktivene.

Det ene er direktiv 302 L 0039, altså postdirektivet, hvor vår grunnleggende bekymring går på at vi tror gjennomføringen av dette direktivet vil innebære at det blir vanskelig å opprettholde likeverdige posttjenester i hele landet.

Det andre direktivet som vi har problemer med, er direktiv 301 L 0084, som går under kapitlet om opphavsrett, hvor det legges opp til endringer i forvaltningen av avgiften på omsetning av billedkunst. Det som ligger i direktivet er at man ikke kan avsette hele denne avgiften til kollektive ordninger for kunstnerne, men at noe skal gå individuelt til kunstnerne. Vi mener at dette vil svekke den ordningen som vi har, og som har fungert meget godt.

Så er det da det å si at begge disse direktivene krever lovendring, så sakene kommer jo til Stortinget i tur og orden. Vi kommer da til å følge opp i den forbindelse.

Komiteens leder: Ønsker utenriksministeren å kommentere dette?

Utenriksminister Jan Petersen: Nei, dette var for så vidt et varsel om hvilket standpunkt Senterpartiet ønsker å innta. Det bare registrerer jeg.

S a k n r . 3

Eventuelt

Komiteens leder: Er det noen som har noe under Eventuelt.
– Det er det ikke.

Møtet hevet kl. 16.15.